

● SZÖNYI SZILÁRD

Felvizezett katolicizmus?

Törésvonalak az egyházban Ferenc pápa reformtörekvései nyomán

Halálbüntetés, szentáldozás, interkommunió, cölibátus, nők diakónussá szentelése – napjainkban ezek a témák osztják meg a katolikus közvéleményt. Bár Jézus Péterre, azaz sziklára építette egyházát, vérmesebb keresztények odáig merészkednek, hogy épp az apostol mostani utódjától féltik a tanítás tisztaságát.

Catholic lite, avagy felvizezett katolicizmus. Az angol kifejezést *Robin Williams* használta először egy korai standup show-jában, arra utalva, hogy az episzkopális egyház tagjaként egy „pápisztához” képest mennyivel kevesebb előírásnak kell megfelelnie. „Ugyanaz a vallás, csak feleannyi bűnnel” – tréfálkozott a néhai amerikai színész.

Manapság e megjelölést a katolicizmuson belüli megengedőbb, szabadelvűnek kikiáltott irányzatokra használ-

ják többen, például *George Weigel*, a Róma-hű keresztények konzervatív táborának meghatározó alakja. Az amerikai író-publicista júliusban Budapesten a Párbeszéd Házában tartott előadást – annak a jezsuita rendnek az intézményében, melyet nyitottsága és dialóguskészsége miatt többen szintén előszeretettel illetnek a liberális jelzővel. A meghívás is jelzi, hogy *Loyolai Szent Ignác* közössége valóban sokszínű társaság, melyben többféle né-

zőpont – még ha olykor vitatkozva is – megfér egymás mellett.

Weigel azok képviselője, akik szerint a mai értékvesztett környezetben az egyháznak nem a korszellemhez kell igazodnia, és nem szabad engedményeket tennie, hanem szigorúbban kell kitartania a tanítása mellett. E gondolat számos követőre talál, és nem véletlenül, hiszen napjaink fogódzók nélküli társadalmában sokan nem a még parttalanabb szabadságra, hanem vi-

lágos iránymutatásra vágnak. Ennek csak látszólag és legfeljebb a stílus kérdésében mond ellent Szent Ignác tanítása, mely szerint a világ fiait azzal állíthatjuk a legjobban értékeink mellé, „ha az ő ajtajukon megyünk be, hogy aztán a miénken jöjjünk ki”.

Az ítélet: halál

A fenti különbségek ütköznek ki a katolikusokat mostanában megosztó vitákban is, melyek közül a legfrissebb az után pattant ki, hogy Ferenc pápa augusztusban minden körülmények között elfogadhatatlannak nyilvánította a halálbüntetést. Korábban a katekizmus kivételes esetekben, jobb megoldás híján elfogadta a kivégzést, de mivel a Szentszék szerint a kegyetlen gyilkosokat ma már például tényleges életfogytiglannal el lehet szigetelni a társadalomtól, a halálbüntetés – mivel sérti az ember méltóságát – immár mindenkor elfogadhatatlan. (Az élet önvédelemből való kioltása továbbra sem ütközik az ötödik parancsba.)

Ferenc pápa döntését többen vitatták olyan országokban, ahol sok katolikus támogatja a kivégzést, például az Egyesült Államokban. Bár minket nem érint, a kérdés időnként idehaza is előkerül. „A katolikus ember nemcsak azért ellenzi a halálbüntetést, mert az élet dolgában Istené a végső szó, hanem mert a kivégzendő bűnös lelke valószínűleg még nincs kész az örök életre” – mondta például több éve egy szentbeszédében Barsi Balázs. Amikor azonban a pápa tavaly állást foglalt a kérdésben, a ferences szerzetes a *Katolikus Válasz* nevű honlapon taglalta, hogy miközben a végsőkiállás kiáll a bűnös megtérésének lehetősége mellett, elvben támogathatónak tartja a halálbüntetést.

Azon országok jezsuitái azonban, ahol ez a jogintézmény létezik, általában ellenzik a kivégzést. Fő gyakorlati érveik szerint sok a téves ítélet, és miközben a halálbüntetés sok támogatója szerint a tettes likvidálása megnyugvást hoz az áldozatok hozzátartozóinak, lelkipásztorok arról számolnak be, hogy az érintett családokban szin-

te senki nem kívánja a bűncselekmény elkövetőjének halálát. Mint mondják, nem szeretnék, ha más anyáknak és apáknak is azt kellene átélniük, mint nekik: gyermekük elvesztését.

Szabály és kivétel

Az egyházat feszítő kérdések közül szintén éles az interkommunióé. A kifejezés azt a gyakorlatot jelöli, amely szerint ha különböző vallási közösségek ugyanazt tartják az Oltáriszentségről, híveik áldozhatnak egymás miséin/istentiszteletein. A Róma-hű keresztények e téren jellemzően a nem latin rítusú, közel-keleti vagy kelet-európai katolikusokkal vannak közösségben; mivel pedig a protestánsok az Eucha-

kérte a német püspököket, hogy maguk között jussanak egyezésre, majd kijelentette: a dokumentumot ne bocsássák ki, mert a kérdés túlmutat a helyi katolikus közösségen. Ugyanakkor leszögezte: nem a szöveg tartalmával van gondja, hanem azzal, hogy ha megjelentetik, akkor egyetemes érvényűvé válhatna, miközben az egyes egyházmegyék vezetőire kell bízni, hogy milyen esetekben adnak felmentést a korlátozás alól.

A németek ezért végül nem testületi állásfoglalásként, hanem a püspököknek szóló ajánlásként adták ki az iratot. A dokumentum fő érve a kivételes engedély mellett így szól: míg papok nem koncelebrálhatnak szentmisét olyan felekezet lelkészével, amely nincs egy-

Az ő ajtajukon megyünk be, hogy aztán a miénken jöjjünk ki.

risztiában nem vagy nem hozzájuk hasonló módon ismerik el Krisztus valóságos jelenlétét, nem áldozhatnak. Újabban azonban főként Németországban, ahol sokan vegyes házasságban élnek, egyre erősebb az igény az eddigi gyakorlat enyhítésére.

Ferenc pápa már évekkal ezelőtt tanújelét adta, hogy hajlik a kérdés rendezésére, de főként a katolikusokéhoz legközelebbi felfogást képviselő evangélikusok, azon belül is férjek és feleségek esetében. Az egyházfő a jelek szerint azok nézetét osztja, akik szerint az házasság szentségén belül indokolható lehet, hogy a felek ilyen módon is eljuszanak az egységre, még ha esetükben kivételt kell is tenni a főszabály alól.

Ebből a megfontolásból határozott úgy idén év elején a német püspöki kar, hogy az e lehetőségnek utat nyitó körlevelet készít. A döntés a Vatikánig elerő vitát kavart, mondván, a kérdés nem lehet mérlegelés tárgya, hanem a hit alapjait érintő téma, melyben nincs helye engedménynek. A pápa először arra

ségben a katolikus egyházzal, az adott közösséghez tartozó hívővel, illetve az Eucharisztia kiszolgáltatásával más a helyzet. És ha a felekben olyan erős a vágy a közös áldozás után, hogy annak hiánya a házasságukat veszélyeztetné, akkor a kapcsolat erősítésére indokolt esetben az ajánlás szerint felmentést lehet adni a tiltás alól.

A lelkiismeret szava

Ferenc a fenti megengedő hozzáállással azt az egyházi gyakorlatot alkalmazta, mely szerint egy-egy előírás betartásától indokolt esetben – lehetőleg lelkivezetővel konzultálva, a döntést a „belső fórumon”, a lelkiismeret intim rejtekében mondva ki – el lehet tekinteni. Miközben az erkölcsi megfontolás e lehetőségét a teológia mindig is tanította, a teológiai igazságokat féltők attól tartanak, hogy a „haladó” katolikusok a mostani pápa idején túl sok kérdésben ütnének rést a hit pajzsán. „Az Oltáriszentség a hitbéli egység szentségi kifejeződése; ha a hitben nem vagyunk ►►

►► teljes egységben, annak szentségi kifejeződésében sem lehetünk azok” – fogalmazott például *Gerhard Ludwig Müller* bíboros, a Hittani Kongregáció volt prefektusa, és nehezményezte, hogy a Szentszék nem lépett fel egyértelműen a németek által szorgalmazott gyakorlattal szemben.

Hasonló ellenállást szült Ferenc pápa, amikor egyértelművé tette: nem volna ellenére, hogy a polgárilag elvált és újrահázasodott katolikusok – az általános tilalom ellenére – kivételes esetekben áldozhassanak. A kérdést először az általa jegyzett *Amoris laetitia* kezdetű apostoli buzdítás érintette, majd a pápa 2016-ban a Buenos Aires-i püspököknek írt levelében leközölte: a fenti dokumentum szellemében a korábbi frigyüket egyházilag nem rendező, ám új kapcsolatukban elkötelezett katolikusként élő párok külön engedéllyel magukhoz vehetik az Oltárszentséget.

Az ügy akkor hullámokat vert, hogy négy főpap 2016-ban levélben kérte a pápát, tisztázza álláspontját, mert szerintük a házasság felbonthatatlanságáról szóló tanítás forog kockán, majd egy évvel később hatvan teológus „formális korrekciót” nyújtott be a Szentszékhez, úgymond kijavítandó Ferenc tanbeli tévedéseit. A vita azóta sem jutott nyugvópontra, sőt a vérmesebbek szerint az egyházszakadás veszélye fenyeget, ha az argentin jezsuita tovább feszegeti a határokat.

Kipróbált férfiak

További feszültségeket szül az egyházban a cölibátus régóta napirenden tartott kérdése. Míg azonban a korábbi évtizedekben leginkább világi hívők fogalmaztak meg javaslatokat a XI. század óta kötelező nőtlenség választhatóvá tételére az egyházmegyes papság esetében, mostanában lekipásztörök, főpapok is szorgalmazzák ennek lehetőségét, sőt a pápa is utalt már rá. Magyarországon *Beer Miklós* váci püspök vetette fel, hogy az úgynevezett kipróbált férfiakat (*virī probati*) akkor is fel kellene szentelni, ha házasságban él-

nek, majd *Hortobágyi Cirill* új panonnhalmi főpát nyilatkozott hasonlóképpen. Ferenc pedig két éve szólt arról, hogy jó volna megvizsgálni, ezek a férfiak milyen szerepet kaphatnának az egyházban, főleg olyan országokban, mint Brazília, ahol az amúgy is kevés számú pap a hatalmas távolságok miatt sokszor hónapokig nem jut el egy-egy térségbe.

A lekipásztörhiányra született válaszként fogalmazódott meg a női diakonátus intézményének létrehozása, illetve az ősegyház e gyakorlatának újraélesztése is (bár az első századok diakonisszáinak szerepe még tisztázásra szorul). A pappá válás első fokozata eddig csak – akár nős – férfiak számára volt fenntartva; a tisztség viselője nem misézhet, de több szentséget is kiszolgáltathat, így pap távollétében is gondoskodhat egy-egy közösségről. Az ötlet már önmagában vitákat váltott ki, de sokan elsősorban azért tartanak ettől a lehetőségtől, mert szerintük annak tágra nyitásával az egyház belépne a nők pappá szentelésének előszobájába, és ezzel tanításának újabb sarokköve esne ki amúgy is viharvert épületéből.

Az igazság odaát van

„Érdekes volt látni az utóbbi két zsinaton, hogy a dekadens Catholic lite németekkel szemben éppen az afrikaiak

tiltakoztak a legerősebben a melegházasság ellen, ahol első- vagy másodgenerációs keresztények élnek. Érti: éppen véget vetettek annak a helyzetnek, hogy a nők tulajdonok, a házasság csak szövetségi célú szerződés és egyebek, elindultak a jobb emberi élet irányába, erre megkapták a gazdag Európából, hogy ti ezt nem értitek, a válás, a gyermektelenség és a melegházasság a trend” – festette az ördögöt a falra a már említett *George Weigel* a *Magyar Hírlap*nak adott interjújában, jelezve: a katolikus, azaz egyetemes egyházban több kérdésben nagyon is eltérő felfogások uralkodnak.

Igazságot tenni pedig nem könnyű, hiszen a fent bemutatott két álláspont képviselői egyaránt érthető nézetet képviselnek. Azok is, akik a Szent Ignác-i ajtón úgy akarják becsalogatni a világ fiait, hogy előtte olyan bejáraton bebújva közelítik meg missziójuk alanyát, amelyen maguktól talán eszükbe sem jutna áthaladni. De azok is, akik attól félnek, hogy az egyház a nagy lazaságban épp a lényegét veszíti el, ezért nem kérnek a sok tabudöntögetésből; helyette a régi törvényeket és rendet követelik vissza. Persze a konzervatív és liberális szélsőségek között nyilván van arany, hogy úgy mondjuk, krisztusi középút. Azt megtalálni emberhez, keresztényhez méltóan nemes feladat. ■